

Workshop 5: De campingbaas van de woongemeenschap

In deze workshop wordt ingezoomd op de herontwikkeling van de zorgsite van Zorgband Leie en Schelde in Merelbeke, en het sociaal-ruimtelijk onderzoek dat daarbij wordt gelopen. Onderzoekster Els Vervloesem en algemeen directeur van Zorgband Githa Praet lichten het proces toe, samen met Marleen Paelinck (kwaliteitscoördinator Zorgband), Gert-Jan Andries (directeur woonzorgcentrum Merelbeke) en Carmen Van Maercke (architect FALLOW). Zorgband Leie en Schelde is een publieke zorgorganisatie die op de site een cluster van woonzorginitiatieven wil realiseren met assistentiewoningen, een dagcentra, een revalidatieziekenhuis en woonzorginitiatief voor personen met jongdementie. Er wordt ingezet op het aanbieden van een integraal zorgtraject met aandacht voor zorgcontinuïteit vanuit het perspectief van de ouderen, met onder andere poetsdiensten en maaltijddiensten aan huis. Daarbij werd de zoektocht aangevat naar inspiratie voor de ontwikkeling van een 'leer-leef-zorgzone'. Daarbij werd werk gemaakt van een omgevingsanalyse via uitwisseling met de burens in de nabije omgeving, zoals Karus (GGZ), De Heide (zorg voor personen met een handicap), Campus dierengeneeskunde (UGent), en ILVO (Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek).

In de presentatie worden volgende contextelementen aangereikt:

- De ligging van de site is allesbehalve onder de kerktoren, wat verbinding maken momenteel bemoeilijkt.
- De visie op ouderenzorg is er een waar wonen en zingeving een focuspunt in vormen, maar dat vergt een transformatie van de omgeving en het zorgprogramma.
- De bestaande vleugel 'Kastanjebos' op de site van het woonzorgcentrum in Lemberge is gebouwd volgens het ziekenhuismodel, en moet herontwikkeld worden. Dat biedt een opportuniteit.
- Zorg wordt niet als eindpunt beschouwd. De site dient een plek te worden waar 'samen leven' mogelijk wordt, via het inbedden van verschillende en nieuwe functies.

De transformatie van de woonzorgsite vormt de aanleiding voor het sociaal-ruimtelijk onderzoek naar de zorgsite van Lemberge, ingebed in de Stadsacademie (UGent). De opdracht van het onderzoek is nadenken over het toekomstige herontwikkelingsplan om toekomstscenario's te identificeren, om uiteindelijk een projectoproep op te zetten voor architecten. Daarbij wordt plaatsgebonden gewerkt, met als startpunt een omgevingsanalyse. Met andere woorden wordt het opperen van generieke oplossingen vermeden maar wordt er gewerkt met de kansen die zich in de context plaatsgebonden aanbieden.

Het sociaal-ruimtelijk onderzoek wordt ingebed binnen het traject 'ruimte voor zorg' van de Stadsacademie van UGent. De Stadsacademie is een 'collaboratorium': een plaats waar de brug tussen theorie en praktijk kan worden gemaakt, zowel interdisciplinair overheen disciplines en transdisciplinair in de samenwerking met een diversiteit van maatschappelijke actoren. In het traject 'ruimte voor zorg' geldt de herontwikkeling van de woonzorgomgeving als een overkoepelend thema van diverse masterproeven. Het betekent concreet dat het sociaal ruimtelijk onderzoek mee wordt gedragen door studenten in het kader van hun masterproef. De voorlopige resultaten van de eerste verkenning zijn:

- De beperkte relatie met de buitenomgeving;
- Functionele voorzieningen vb: kapper, grootkeuken, cafetaria kunnen herontwikkeld worden;
- Behoeftte aan keuzemogelijkheden die verder reiken dan de keuze tussen verblijf op kamer of in leefgroepen;
- Van 'kijk-groen' naar 'doe-groen': veilige ruimte creëren voor mensen met jongdementie;

- De aanwezigheid van radicaal verschillende visies op burgerschap, vermaatschappelijking en de-institutionalisering;
- Fietspad en wandelpad stopt bijna letterlijk op de site.

Er worden in dit traject drie uiteenlopende werksporen uitgerold: 1. Voedsel en landschap; 2. Zorg voor en met de buurt; en 3. Intergenerationeel samenhuizen (vb. studentenvoorzieningen voor nabijgelegen campus dierengeneeskunde). Daarbij vormt de notie 'landschap' het bindmiddel. De site is een plek met een zekere ecologische waarde en kan een poort zijn voor het wandel en landschapsgebied dat hierop aansluit. Tevens is de site gesitueerd op het grensgebied van stedelijk weefsel en plattelandscontext.

Er wordt gesteld dat het noodzakelijk is een 'Campingbaas' te vinden die als sleutelfiguur kan optreden. Deze kan groepen en professionals met elkaar verbinden en afstemming faciliteren. Een essentiële vraag bij het vormgeven aan diverse functies is namelijk of ouderen deel zullen uitmaken van het besluitvormingsproces en de vormgeving aan en gebruik maken van deze functies. Dat zijn essentiële kwesties die de campingbaas op tafel dient te leggen en te houden.

In de bespreking wordt de parallel getrokken met project 'de wingerd' van Livez in Leuven. Ook daarbij wordt ingezet op de kleinschaligheid die toelaat dat ouderen in hun eigen buurt kunnen wonen en leven. Het besef van de context en plaatsgebondenheid wordt erkend als essentieel element in het (her)ontwikkelen van een kwaliteitsvolle en betekenisvolle woonzorgomgeving. Daarbij wordt ook het belang van de notie van tijd in de context aangestipt. Over 20-30 jaar zal de vergrijzing opnieuw afnemen, zo wordt gesteld. Dat roept vragen op, zoals zullen de gebouwen die we nu gaan bouwen nog functioneel zijn? Verder is de directe omgeving rondom de zorgsite verder aan het verstedelijken. Dat maakt mogelijks van Merelbeke een nieuw centrum, naast Gent. Dat kan als een positieve evolutie worden gezien omdat net door die verstedelijking functies verspreid worden over een groter grondgebied, wat de nood aan verplaatsingen drastisch kan inperken. Hoe gaan bewoners daar mee omgaan, hoe willen zij in de toekomst leven en welke mogelijkheden willen zij hebben nabij en verder af. Zullen mensen meer of net minder plaatsgebonden wonen?

Een andere kwestie die wordt aangehaald is het verhuizen wanneer er een grotere zorgbehoevendheidsgraad is. De eerste vraag is altijd wat ouderen en bij uitbreiding hun netwerk zelf willen. Dit project wil met deze kwestie uiterst voorzichtig omgaan. Bijvoorbeeld door mensen die in een serviceflat wonen, wanneer zij dat wensen een ander zorglabel toe te kennen, maar evenzeer wanneer zij dat willen een verhuisbeweging te faciliteren.

Er wordt aangehaald dat niet alle functies op de site dienen te worden voorzien. Mensen moeten ook weg kunnen gaan, uitgedaagd worden, in beweging kunnen blijven, ervaringen opdoen, verhalen kunnen vertellen, etc. De beweging van 'buiten naar binnen brengen', kan niet op zich staan maar moet ook gepaard gaan met het 'binnen naar buiten brengen'. Beide dynamieken kunnen niet zonder elkaar, omdat iedere persoon ander aspiraties en mogelijkheden heeft, die ook veranderlijk zijn.